

Beata Aleksiejuk

INNOWACYJNE FORMY PRACY W EDUKACJI MIĘDZYKULTUROWEJ

WSTĘP

W dzisiejszym świecie powstają i rozbudowują się różnorodne formy spędzania czasu. Makroświat daje wiele ofert¹. Jesteśmy nieustannie kuszeni i uwodzeni². W człowieku wzbudzone są nieustannie nowe pragnienia. Pomimo że jesteśmy przyciągani przez różnorodność i wielość, ostatecznie wzory zachowań zostają zuniformizowane i ujednolicone³. Formy kultury masowej są specyficzne — kierują naszą uwagę przede wszystkim na konsumpcję i rozrywkę. Jak twierdził Zygmunt Bauman, obecna postmodernistyczna rzeczywistość oraz kultura są płynne⁴.

Globalizacja to także współistnienie różnorodnych kultur w jednym miejscu — granice ulegają zatarciu, a świat staje się globalną wioską⁵. Pojawia się także problem wykorzystywania wzorów czerpanych z różnych kultur w celu wypromowania i sprzedaży danego produktu, a zatem zarabkowania na nim („oddali swoje barwne tożsamości markom, które zgrabnie opakowały je w folię i zaczęły sprzedawać”⁶). Ponadto w dzisiejszych czasach historia i tradycja wielokrotnie

¹ J. Nikitorowicz, *Edukacja regionalna i międzykulturowa*, Warszawa 2009, s. 201.

² Z. Bauman, *Kultura w płynnej nowoczesności*, Warszawa 2011, s. 27.

³ Więcej na ten temat np. J. Fiske, *Zrozumieć kulturę popularną*, Kraków 2010, G. Ritzer, *Macdonaldyzacja społeczeństwa*, Warszawa 1999.

⁴ Więcej na ten temat np. Z. Bauman, *Kultura w płynnej...*, dz. cyt.; Z. Bauman, *Płynny lęk*, Kraków 2008.

⁵ Termin wprowadzony przez Marshalla McLuhana.

⁶ N. Klein, *No logo*, Izabelin 2004, s. 133.

odsuwane są na dalszy plan⁷, a to właśnie one są niezwykle istotne w kreowaniu tożsamości społecznej i kulturowej.

We współczesnym świecie istnieje także wiele innych absurdów. Z jednej strony zauważa się stopniowe zanikanie kultur lokalnych, upotocznienie wzorców kulturowych, karnawalizację życia, przewartościowanie wartości, a z drugiej kultury lokalne są odbudowywane. Jerzy Nikitorowicz twierdzi, że im bardziej naciska na nas globalizacja, tym bardziej odwołujemy się do tradycji. Zauważam powyższy problem także w otaczającym mnie środowisku społecznym. Wśród młodych ludzi istnieje zarówno tendencja do ulegania zuniformizowanym wzorcom zachowań, odległym dziedzictwu kulturowemu, jak i powracanie do własnych korzeni i historii. W tym kontekście postanowiłam podjąć działania promujące kultury lokalne, tradycję, edukację międzykulturową oraz wartości uniwersalne przekazywane w wytworach kulturowych. Uważam, że są one niezwykle pomocne w kształtowaniu tożsamości, a zatem własnej definicji siebie⁸.

ZAŁOŻENIA, CELE, ZASADY I NORMY INNOWACYJNYCH FORM PRACY

Zrealizowane inicjatywy odbywały się w okresie od października 2013 roku do czerwca 2014 roku. Zakres działań objął:

- scenariusze zajęć z edukacji międzykulturowej;
- wydarzenia w kole naukowym Your Erasmus Support (YES);
- działania w Kole Naukowym Edukacji Międzykulturowej.

Formę pracy rozumiałam jako rodzaj planowanego działania edukacyjnego, opartego na opracowanych założeniach metodycznych, którego celem jest uzupełnienie, utrwalenie, rozszerzenie i pogłębienie posiadanej wiedzy i kompetencji⁹. Przyjęłam rozumienie innowacji jako działania wprowadzającego nowatorskie ulepszenia¹⁰. Innowacja to przeciwieństwo naśladownictwa i schematyzmu — jest dążeniem do nowej wiedzy i usprawnień. Podejmowane formy pracy zachodziły w dziedzinie edukacji — można je uznać za innowacje pedagogiczne. Innowacje pedagogiczne rozumiane są jako zmiany w dziedzinie kształcenia, organizacji i uwarunkowań form oświaty¹¹.

⁷ B. Aleksiejuk, *Kultura i jej wytwory w dobie globalizacji w kontekście sztuki pisanie ikon i muzyki cerkiewnej*, Praca licencjacka napisana pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Jerzego Nikitorowicza, Białystok 2012, s. 30, 39.

⁸ H. Mamzel, *Tożsamość w podróży. Wielokulturowość a kształtowanie tożsamości jednostki*, Poznań 2002, s. 49.

⁹ T. Aleksander, *Formy kształcenia dorosłych*, w: T. Pilch (red.), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. I, Warszawa 2003, s. 1167.

¹⁰ B. Dunaj (red.), *Słownik współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1988, s. 322.

¹¹ J. Półturzycki, *Innowacja pedagogiczna*, w: T. Pilch (red.), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. II, Warszawa 2003, s. 332.

Znam i realizuję założenia edukacji międzykulturowej, która okazała się pomocna w tworzeniu i wykorzystywaniu innowacyjnych form pracy. Edukacja międzykulturowa uczy osoby pochodzące z różnych kultur wzajemnego porozumienia oraz zrozumienia innych kultur. Niesie ona wzajemne korzyści¹².

Naczelnym celem stało się dążenie do wypełnienia luki istniejącej w działaniach edukacyjno-kulturowych skierowanych bezpośrednio do młodych ludzi. Pragnęłam pokazać, że nie tylko rozrywka i konsumpcja mogą być ciekawymi formami spędzania czasu, o czym informują nas bombardujące zewsząd komunikaty medialne. Interesujące są również edukacyjne i kulturowe aktywizacje.

Stosowane formy powstały dzięki bazie teoretycznej i inspiracjom zaczerpniętym z różnych nauk, m.in. pedagogiki, psychologii, kulturoznawstwa, socjotechnik, komunikacji. Korzystałam zatem z interdyscyplinarności nauk. Pomocne okazały się wiadomości i umiejętności nabyte w drodze wieloletniej nauki w zakresie nauk społecznych.

Grupą docelową były głównie osoby w przedziale wiekowym 17–30 lat. W tym kontekście stworzone i zrealizowane przeze mnie formy można uznać za formy kształcenia dorosłych. Wśród odbiorców działań znaleźli się m.in. studenci uczelni wyższych w Białymstoku, członkowie kół naukowych, absolwenci, osoby z zagranicy: studenci z wymiany Erasmus, wolontariusze z Fundacji Edukacji i Twórczości, praktykanci z organizacji AIESEC, studentki z wymiany z Białorusi. Uczestnicy pochodzili z różnych państw i kultur. Dzięki temu poznawanie Innego odbywało się poprzez osobisty kontakt z nim. Ponadto działania prowadzone w ramach kół naukowych były otwarte na zainteresowane osoby z zewnątrz. Zakładałam, że zaangażowanie jak największej liczby osób zwiększy efekty w nauczaniu współpracy i współdziałania oraz wzbogaci działania o różnorodną wiedzę i doświadczenia. Ważną zasadą, a zarazem celem stało się rozwijanie współpracy oraz dialogu międzykulturowego. Pragnęłam, by odbiorcy działań wzajemnie się poznawali i rozumieli oraz poszerzali swoje praktyczne umiejętności z zakresu komunikacji międzykulturowej.

Elastyczna byłam również w doborze miejsca realizacji form pracy. Zakładałam, że rozszerzenie go poza instytucję uniwersytetu da większe możliwości poszerzania wiedzy i umiejętności. Wykorzystywałam warunki lokalowe dostępne uczelniom. Odbyły się również wizyty w placówkach edukacyjnych, kulturowych (muzea, fundacje, opera) i lokalach pozainstytucjonalnych, w których komunikacja zbliżona była do spotkań przyjacielskich. Miejscem edukacji stała się również cyberprzestrzeń oraz portale społecznościowe. Uznaję bowiem, że należy korzy-

¹² M. Sobecki, *Kultura symboliczna a tożsamość. Studium tożsamości kulturowej Polaków na Grodzieńszczyźnie z perspektywy edukacji międzykulturowej*, Białystok 2007, s. 22.

stać z nowoczesnych ofert globalnego świata, wychodzić naprzeciw miejscom, gdzie gromadzą się młodzi ludzie. Starałam się, by rzetelne, wiarygodne informacje wypierały zlepek informacji nieuporządkowanych, skłaniających głównie do rozrywki i konsumpcji.

Ważnym celem było również odwoływanie się do wewnętrznej motywacji odbiorców, by podejmowali działania, zdobywali wiedzę i poszerzali swoje kompetencje. Pragnęłam, aby formy spędzania czasu stawały się dobrowolne, uczestnictwo w nich wynikało z własnej, świadomej decyzji — było dalekie wszelkim formom przymusu. Ponadto pragnęłam inspirować odbiorców i zachęcać ich do dalszego samorozwoju. Wzorem stał się model kształcenia w Finlandii, która osiąga największe sukcesy edukacyjne w Europie. Moim zdaniem akcentowanie w fińskiej oświacie wewnętrznej motywacji uczniów oraz danie im możliwości dokonywania własnych wyborów dotyczących zainteresowań edukacyjnych już na wczesnych etapach edukacji okazuje się pomocne w wynoszeniu edukacji na wyższy poziom.

Założenia podejmowanych działań wynikały także ze znajomości sylwetki człowieka postmodernizmu oraz sposobu funkcjonowania kultury masowej. We współczesnym świecie wielokrotnie promowane są wzorce młodzieżowe oparte na buncie. Z popularnych teledysków i filmów docierają do nas komunikaty typu: „rzuć wszystko i idź się bawić, to właśnie da ci szczęście”, natomiast proces nabywania wiedzy pokazywany jest raczej jako nudny¹³. W efekcie młodzi ludzie buntują się przeciwko narzucanym schematom. Założyłam zatem, że świadomość bycia współkreatorami i współautorami działań bardziej pobudzi młodych ludzi do działania. W tym kontekście ważne stało się docieranie do potrzeb odbiorcy — traktowanie go jako partnera oraz branie pod uwagę jego sugestii. Działania odwoływały się do predyspozycji, zainteresowań i pasji. Docierałam do tych pól tematycznych przez takie formy działań, które są pożądane, bliskie i znane.

W podejmowanych przeze mnie przedsięwzięciach ważne stało się także stworzenie miłej, sprzyjającej przekazywaniu treści atmosfery pracy, opieranie kontaktów międzyludzkich na przyjaźni, unikanie krytyki i rywalizacji.

Współczesny świat opiera się na racjonalności, a ludzie chcą wiedzieć, czy kierowane do nich oferty niosą użyteczne treści. W tym kontekście postawiłam na działania praktyczne oraz uczyłam, jak zdobytą wiedzę można wykorzystywać w praktyce. Ponadto pokazywałam, że teoria jest bliska życiu każdego z nas.

¹³ B. Aleksiejuk, *Wizja współczesnego świata i człowieka w dobie globalizacji w kontekście ubezwłasnowolnienia i wolności. Praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Jerzego Nikitorowicza*, Białystok 2014, s. 74–75.

Ważne stało się również stosowanie form aktywizujących, pobudzających kreatywność oraz opartych na ekspresji twórczej. Zakładam bowiem, że dzięki nim pobudzana jest energia i skoncentrowana uwaga, co z kolei zwiększa liczbę zapamiętywanych informacji.

Uznałam również, że w dzisiejszych realiach pracy niezwykle istotny jest sposób komunikowania swojej wiedzy. Pragnęłam nauczać efektywnych sposobów przemawiania publicznego. Uważam, że nabyte umiejętności z zakresu autoprezentacji pomagają w poszukiwaniu pracy i pełnieniu obowiązków związanych z pracą zawodową.

Ważna stała się również realizacja celów terapeutycznych i areteterapeutycznych. Poprzez angażowanie wszystkich zainteresowanych osób, np. w pełnienie funkcji prezentujących, pragnęłam pokazać, że każdy z nas jest wartościową, wartą uwagi osobą. Ponadto kierowałam do osoby prezentującej wiele pozytywnych komunikatów wzmacniających wiarę w siebie, tj. „możesz to zrobić, twoje zainteresowania są interesujące”.

Wszystkie realizowane działania oparte były z jednej strony na czerpaniu z postępu globalizacji, a z drugiej uwaga odbiorców kierowana była na historię, tradycję, powracanie do rodzimego, lokalnego dziedzictwa kulturowego. W ten sposób nawiązywany był dialog pomiędzy przeszłością a teraźniejszością. Założyłam, że jest to pomocne w pełnym zrozumieniu siebie oraz budowaniu własnej tożsamości. Ważne stało się również poznawanie różnorodnych kultur. Podczas udziału w działaniach można było odnajdywać podobieństwa i różnice między nimi oraz niwelować stereotypy (rozumiane jako potoczne wyobrażenia na temat danych grup etnicznych i narodowych)¹⁴.

Istotny stał się także sposób reklamowania działań. Wypracowałam własne strategie promocyjne, opierające się na marketingu i znajomości socjotechnik¹⁵. Uważam, że przez kuszenie dorosłych rozrywką oraz buntem media odwołują się do stanu ego dziecka¹⁶. Kultura ma szokować, prowokować, przyciągać masą bodźców. Podobny zabieg zastosowałam podczas tworzenia plakatów promocyjnych. Były one wielokolorowe, rzucające się w oczy. Siłą ekspresji plastycznej miały przyciągać, koncentrować uwagę, budzić skojarzenie z czymś przyjemnym oraz ostatecznie zachęcać do wzięcia udziału w oferowanym przedsięwzięciu. Pojawiał się na nich także symbol/motyw pandy. Celem było odwołanie do dziecięcości

¹⁴ A. Kłoskowska, *Kultury narodowe u korzeni*, Warszawa 2005, s. 89.

¹⁵ Więcej na ten temat: R. Cialdini, *Wywieranie wpływu na ludzi*, Gdańsk 2009; D. Doliński, *Techniki wpływu społecznego*, Warszawa 2008; D. Doliński, *Psychologia wpływu społecznego*, Wrocław 2000.

¹⁶ E. Berne, *W co grają ludzie*, Warszawa 2000. Eric Berne w ramach teorii zwanej analizą transakcyjną wyróżnił trzy stany ego: dziecka, rodzica oraz dorosłego.

oraz wyrabianie marki, jednak opartej nie na konsumpcji, ale na edukacji, wiedzy i praktyce. Inne zabiegi, które stosowałam, to np. wielokrotne powtarzanie danego komunikatu (celem wzmocnienia siły oddziaływania bodźca). Ponadto korzystałam ze sposobów promocji wydarzeń w przestrzeni Internetu.

W swoich działaniach odeszłam od kreowania sztucznych pragnień czy przyciągania w celu zarobkowym. Celem stał się przekaz merytorycznych, rzetelnych treści. Zachęcałam odbiorców do rozwijania ich umiejętności. Pragnęłam wzbudzić pozytywne skojarzenia z edukacją i samorozwojem.

Innowacyjność mojego działania polegała również na zastosowaniu wymienionych założeń i zasad jednocześnie.

SCENARIUSZE Z EDUKACJI MIĘDZYKULTUROWEJ

Scenariusze edukacji międzykulturowej zostały stworzone w celu zrealizowania ich ze studentami Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku. Obejmowały m.in. zagadnienia tożsamości, mniejszości narodowych i etnicznych, pogranicza, postaw wobec Innego. W scenariuszach można wyszczególnić kilka części.

I. Nauka podstawowych pojęć — część teoretyczna

Nauka podstawowych pojęć z zakresu edukacji międzykulturowej odbyła się poprzez odwołanie do współczesnego rozumienia danych terminów oraz odniesienie ich do własnego otoczenia.

Przykładowe scenariusze, w których oprócz zapoznania z rozumieniem pojęć odwoływałam się także do globalnej rzeczywistości, obejmowały takie zagadnienia, jak:

- tożsamość — przykładowe rozumienia tożsamości we współczesnym świecie, m.in. poprzez cielesność według Zbyszko Melosika; tożsamość logo według Naomi Klein;
- wielokulturowość — nadużycia w wykorzystywaniu wielokulturowości w reklamie, by poszerzyć rynek sprzedaży.

W celu lepszego zapamiętania pojęć prowadziłam ze studentami dyskusje oraz stosowałam formy aktywizujące tj. kwizy, ekspresję twórczą (np. graficzne rozrysowywanie danych terminologii czy problemów), odgrywanie scen itp.

II. Prezentacje studentów — część praktyczna

Studenci zostali zaangażowani w proces twórczy poprzez zadanie stworzenia prezentacji o mniejszościach narodowych i etnicznych (Żydzi, Romowie, Tatarzy,

Białorusini, Litwini, Ukraińcy). Na początku zostali oni zapoznani z przykładowym projektem międzykulturowym „Spotkania ze sztuką sakralną. W poszukiwaniu wspólnych treści. Chrześcijaństwo, judaizm, islam”, w ramach którego zastosowano interesujące formy aktywizujące, tj. warsztaty pisania ikon, wycinanki żydowskiej, kaligrafii arabskiej, śpiewu żydowskiego, koncerty, wyjazdy, wystawy¹⁷. Pokazałam także materiały pochodzące z tego projektu. Celem było zainspirowanie studentów.

Dostarczyłam również konkretnych wymagań i wytycznych dotyczących tworzenia prezentacji — wskazówek, jak kreatywnie można podejść do tematu. Wymagałam łączenia treści merytorycznych z ciekawym przekazem. Zwracałam także uwagę na sposób mówienia, komunikowania. Każda prezentacja kończyła się poradami, co można udoskonalić. Starałam się dostrzegać przede wszystkim pozytywne aspekty prezentacji.

Studenci podeszli do pracy twórczo i aktywnie. Na zajęcia powstały filmy, pokazy fotografii, wypieki — specjały kuchni, scenki teatralne (np. inscenizacja dotycząca wybranego święta), aktywizacje (takie jak kwizy, krzyżówki), wytwory ekspresji plastycznej (np. szkice strojów ludowych) i muzycznej (gra na instrumencie) itp.

III. Dyplomy uczestnictwa — część podsumowująca

Każda grupa prezentacyjna otrzymała dyplomy uczestnictwa mające na celu podwyższenie motywacji do przyszłego zdobywania wiedzy z zakresu edukacji międzykulturowej. Było to wzmocnienie zachowania poprzez nagradzanie, które, jak twierdzą nauki psychologiczne, jest bardzo efektywne¹⁸. Pragnęłam, by przedmiot zainspirował do dalszego poszerzania wiedzy oraz podejmowania przyszłych działań.

DZIAŁALNOŚĆ W RAMACH KOŁ NAUKOWYCH

Realizowałam również liczne działania w kołach naukowych — jako przewodnicząca w Koła Naukowego Edukacji Międzykulturowej oraz koordynator do spraw promocji i animacji kultury w Your Erasmus Support. Stworzonych, rozpromo-

¹⁷ Więcej na ten temat: K. Mazuruk (red.), *Chrześcijaństwo, judaizm, islam. Spotkania ze sztuką sakralną. W poszukiwaniu wspólnych treści.*, Białystok 2008; <http://dialog2008.pl/index.php?page=reportaze&repid=399> (dostęp: 05.2014), <http://dialog2008.pl/index.php?page=dobrepraktyki&idb=27> (dostęp: 05.2014).

¹⁸ P.G. Zimbardo, *Psychologia i życie*, Warszawa 2012, s. 181–185.

wanych i przeprowadzonych zostało wiele inicjatyw, m.in. Because Erasmus Likes Museum, Erasmus Follows Branicki's Trail, Erasmus is Travelling, Erasmus is Dancing Dancehall, Erasmus is Training Judo, Wieczory Kulturowe/Cultural Evenings, pobyt studentek z Grodna (w tym Wieczór Polski, Wieczór Hobby) itp.

Większość wydarzeń było otwartych. Do celów promocyjnych wykorzystano portal społecznościowy Facebook, e-maile oraz osobiste polecanie.

1. Wybrane formy pracy zastosowane w działaniach kół naukowych

Zapoznałam się z różnorodnymi klasyfikacjami form pracy, które okazały się pomocne w tworzeniu przedsięwzięć. Wprowadziłam także własne innowacje. Do najczęściej stosowanych form pracy w przedsięwzięciach kół naukowych należały:

- wycieczka — wykorzystana w inicjatywach Because Erasmus Likes Museum, Erasmus Follows Branicki's Trail; forma ta umożliwia bezpośrednie poznanie otaczającego świata, pozwala zdobyć nowe informacje oraz poszerzyć posiadane; wiedza nabywana jest aktywnie¹⁹;
- lekcja, której celem jest dostarczenie odbiorcy wiadomości, a niekiedy ich utrwalenie²⁰ — w ramach działania kół naukowych odbyła się np. lekcja muzealna i taneczna;
- warsztaty — zrealizowane poprzez koła naukowe, np. muzyczny: Erasmus is Dancing Dancehall, taneczny, skierowany do studentek z Grodna, sportowy: Erasmus is Training Judo;
- porada, której celem jest pomoc w realizacji określonego zadania, np. trudnego czy kłopotliwego (poleca się sposób rozwiązania i wzmacnia samodzielność odbiorcy²¹) — porady udzielane były osobom zgłaszającym się do wystąpienia na Cultural Evenings, wieczorze polskim, wieczorze hobby;
- odczyt, wykład, prelekcja — odczyt jest bezpośrednim przekazem metodą słowną, prelegenci są zamawiani oraz ustala się z nimi temat²²; oprócz pozyskiwanych wcześniej osób istniała również możliwość pojawienia się na wieczorze kulturowym z własną prezentacją bez uprzedniej zapowiedzi; formę odczytu często kończyła dyskusja pogłębiająca wiedzę słuchaczy;
- spotkanie z rzeczoznawcami, ciekawymi ludźmi, np. podróżnikami, aktywistami, twórcami sztuki²³ — członkowie kół zorganizowali spotkania z władzami

¹⁹ T. Aleksander, *Formy kształcenia dorosłych*, dz. cyt., s. 1164.

²⁰ Tamże, s. 1168–1169.

²¹ Tamże, s. 1169.

²² Tamże, s. 1170.

²³ Tamże.

uczelnii, trenerem judo, grupą taneczną itp.; realizowane było także założenie, że prawie każda osoba może być kimś w rodzaju rzeczoznawcy w zagadnieniu, które ją najbardziej interesuje i w którym podejmuje samokształcenie.

2. Formy pracy w działaniach podejmowanych w Your Erasmus Support

Wydarzenia organizowane w YES miały podobną strukturę — miały się ze sobą kojarzyć i łączyć. Stworzona została cykliczność inicjatyw. Wszystkie rozpoczynały się słowem Erasmus. Pojawiały się także podobne sformułowania „Erasmus likes something” — ‘lubi coś’, bądź „is doing something” — ‘robi coś’. W ten sposób sugerowano, że działanie jest typowe dla studentów objętych programem Erasmus.

W działaniach YES zastosowano trójetapowy przekaz wiedzy:

1. Etap promocji z elementem edukacyjnymi

W wydarzeniach na Facebooku i w e-mailach zawarte zostały bazowe informacje. Istniała także możliwość komunikacji online z organizatorami.

2. Etap aktywnego zdobywania wiedzy

Wiedza, która została zdobyta podczas uczestnictwa w wydarzeniu.

3. Etap ewaluacji wiedzy

Utrwalenie i podsumowanie nabytych informacji poprzez portale społecznościowe.

Wydarzenia zrealizowane w YES to:

I. *Because Erasmus Likes Museum*

Zastosowane formy: lekcja (lekcja muzealna), wycieczka

Celem wydarzenia było wzbudzenie pozytywnego skojarzenia z muzeum, zapamiętania go jako przyjemnego, przyjaznego i rozwijającego. Mentorzy erasmusów wcześniej przygotowani do inicjatywy stali się przewodnikami po wystawach.

Podczas *Because Erasmus Likes Museum* zwiedzone zostały muzea oraz wystawy, które poszerzyły wiedzę uczestników: Muzeum Historyczne (*W białostockiej kamienicy, W szkolnej ławie*); Muzeum Wojska (*Między dwiema wojnami 1914–1939, Przeciw dwóm wrogom 1956–2010, Wojsko Polskie — Na okrutnej ziemi, Wojsko Polskie 1956–2010*), Muzeum w Ratuszu (*Galeria malarstwa polskiego, Niemieckie Art Deco, Byliśmy tu, Między Koroną i Litwą*).

II. *Erasmus Follows Branicki's Trail*

Zastosowane formy: prelekcja, spotkanie z ciekawą osobą, warsztat, wycieczka

Celem wycieczki szlakiem Branickich było przybliżenie Pałacu Branickich oraz obiektów nieopodal niego. Współorganizatorem i jednym z oprowadzających był członek YES — absolwent turystyki i licencjowany pilot wycieczek. Zwiedzony został również Pałac Ślubów (Gościenny), Brama Wielka (Gryfa) oraz Muzeum Historii Medycyny i Farmacji. Odbył się także warsztat edukacyjny — tworzenie odlewów z gipsu.

III. *Erasmus is Travelling*

Zastosowane formy: prelekcja, dyskusja, spotkanie z ciekawą osobą

Zaproszono organizatora wycieczek do krajów bałtyckich. Przekazał on informacje o Ukrainie, Białorusi, Litwie, Łotwie i Estonii z wykorzystaniem pokazu fotografii i filmów. Informacje o państwach bałtyckich pobudziły do dyskusji na temat dawnego zasięgu terytorialnego Rzeczypospolitej. Polska została ukazana jako otwarte na inne kultury terytorium wielokulturowe.

IV. *Erasmus is Dancing Dancehall*

Zastosowane formy: warsztat, lekcja taneczna, prelekcja, spotkanie z ciekawą osobą

Erasmus is Dancing Dancehall. Free Dancehall Lesson zostało przeprowadzone przez grupę taneczną. Przybliżony został gatunek muzyczno-taneczny dancehall. Wiedza i kompetencje w ramach Erasmus is Dancing Dancehall. Free Dancehall Lesson zostały nabyte poprzez: konwersacje nawiązywane drogą online z osobami trenującymi dancehall oraz uczestnictwo w wydarzeniu (prelekcja, pokaz taneczny, lekcja tańca).

V. *Erasmus is Training Judo with Elements of Self-Defence*

Zastosowane formy: warsztat, lekcja sportowa, spotkanie z ciekawą osobą

Lekcja sportowo-edukacyjna Erasmus is Training Judo with Elements of Self-Defence została przeprowadzona przez trenera judo Piotra Kilimowicza. Odbędzie się także dyskusja w nietypowych warunkach — na materacach hali sportowej podczas treningu sekcji judo. Przeprowadzone zostały: prelekcja i dyskusja na temat judo i samoobrony, pokaz judo w wykonaniu Klubu Judo Politechniki Białostockiej oraz zajęcia warsztatowe.

3. Formy pracy w działaniach podejmowanych w Kole Edukacji Międzykulturowej

W ramach działalności Koła Edukacji Międzykulturowej odbyły się działania:

I. Wieczory Kulturowe/Cultural Evenings

Zastosowane formy: prelekcja, spotkanie z ciekawą osobą, formy ekspresji twórczej, aktywizacje, pokazy filmów, pokazy fotografii

Wieczory Kulturowe/Cultural Evenings powstały w ramach mojego autorskiego pomysłu. Dają one możliwość zaprezentowania tego, co jest bliskie i ważne danej osobie: zainteresowania, talentów, kultury regionu/państwa, zwiedzonych miejsc, wybranych zagadnień dotyczących sztuki itp. Założywszy, że każdy temat jest równie interesujący i godny uwagi, dawałam szerokie pole do opracowywania wystąpień. Nastawiłam się również na uważne słuchanie siebie nawzajem.

Prezentowane treści miały rzetelny, merytoryczny wymiar. Wiedza miała być obiektywna. Istotna była także perswazja i komponent emotywny, by nacechowane emocjonalnie wystąpienia zostały uważnie wysłuchane.

Na wieczorach kulturowych pokazana została m.in. różnorodność kulturowa Polski i świata. Odbyły się prezentacje dotyczące państw, regionów i kultur reprezentantów z Polski, Hiszpanii, Portugalii, Włoch, Turcji, Węgier, Gruzji, Francji, Armenii, Białorusi oraz kultur: buddyjskiej — dalekowschodniej i ukraińskiej. Tematyka dotyczyła, np. rodzinnych miast (Grodno) czy regionów (Galicja), dzięki czemu do przekazywanej wiedzy doszło osobiste doświadczenie. Odbyły się pokazy gry na instrumentach: fortepianie, gitarze, i pokaz taneczny. Tworzone były własne filmy. Przeprowadzono aktywizacje, np. dotyczące specyfiki danego języka. Pojawiły się również nietypowe tematy, np. cybersubkultury czy obce cywilizacje, poruszono także poważne kwestie, tj. problemy społeczne w Gruzji, kryzys gospodarczy w Hiszpanii, stereotypy o Francji i Francuzach.

II. Pobyt studentek z Grodna

Zastosowane formy: spotkanie z ciekawą osobą, prelekcja, dyskusja, wycieczka

Zorganizowany został kilkudniowy pobyt studentek, które przyjechały w ramach wymiany z Grodzieńskim Uniwersytetem Państwowym im. Janka Kupały. Odbyły się spotkania z władzami uczelni oraz pracownikami, studentki zapoznały się ze strukturą uczelni oraz wzięły udział w wyjściach do placówek edukacyjnych i kulturowych (m.in. do Fundacji Edukacji i Twórczości, Muzeum Podlaskiego). Ponadto zorganizowane zostały moje autorskie inicjatywy, tj. Wieczór Polski, Wieczór Hobby.

Wieczór Polski miał na celu ukazanie naszego regionu — Podlasia — zaznajomienie z zabytkami Białegostoku oraz wykonanie prezentacji dotyczących kultury lub sztuki polskiej. Kryteria to: dobór bliskiej tematyki, zainteresowanie odbiorcy ciekawą formą przekazu.

Wieczór Hobby poprzez różnorodne formy prezentacji, warsztatów, ekspresji artystycznej dawał możliwość zaprezentowania zainteresowań. W jego ramach odbyła się m.in. lekcja taneczna, pokazy gry na fortepianie i filmu o fotografii, prezentacja o pasjach plastycznych i husarii.

Wieczór Kulturowy. Studentki z Grodna zaprezentowały na nim swoje miasto, uniwersytet oraz opowiedziały o aktywizacjach, których podejmują się w swoim życiu.

Edukacja filmowa. Opracowany został materiał o Podlasiu jako pograniczu kultur, twórczości Tamary Sołoniewicz, tradycji w polskich wsiach (na podstawie *Ballady kresowej*) itp. Nakręcono także krótkie filmy o pobycie Białorusinek.

III. *Spotkania tematyczne*

Zastosowane formy: prelekcja, dyskusja, warsztat, pokaz filmów i fotografii

Spotkanie świąteczne

Opracowano materiały o tematyce świątecznej. Na spotkaniu powstał m.in. spis kolęd i piosenek świątecznych z wielu krajów dający szerokie pole do analizy, prezentacja o tradycjach świątecznych z różnych zakątków świata i pokaz grafik świątecznych.

Spotkanie dotyczące mniejszości narodowych i etnicznych

Zostały zaprezentowane informacje dotyczące mniejszości żydowskiej, romskiej, tatarskiej, białoruskiej, litewskiej i ukraińskiej w formie prelekcji, pokazów filmów i fotografii.

IV. *English Meetings. Intercultural Conversations*

Zastosowane formy: dyskusje, spotkania z ciekawymi osobami

Koło zaangażowane było w promowanie cyklicznych, cotygodniowych spotkań. Odbywają się one w celu ćwiczenia języka angielskiego. Inicjatywa pomagała odważyć się w rozpoczęciu komunikacji w języku angielskim dzięki wytwarzaniu przyjacielskiej atmosfery w otoczeniu podobnym do komunikacji w języku ojczystym.

V. *Global Village. Meksyk, Brazylia i Ukraina w jednym miejscu*

Zastosowane formy: prelekcje, warsztat, spotkanie z ciekawymi osobami

Działanie współorganizowane z AIESEC, polegające na przeprowadzeniu przez zagranicznych praktykantów prezentacji dotyczących strojów narodowych,

flag, rękodzieła, muzyki, przekąsek itp. Odbyły się również warsztaty tańców narodowych.

VI. Uczestnictwo w przedsięwzięciach organizowanych na uczelni

Zastosowane formy: ekspresja teatralna, dyskusja, warsztat

Gra symulacyjna *Passage* zorganizowana przez mgr Agatę Butarewicz oraz wolontariuszy z Fundacji Edukacji i Twórczości — wcielanie się w rolę rodzin uchodźców.

Spotkanie świąteczne ze studentami Erasmus, zorganizowane przez dr Ewę Kępę, poświęcone poszukiwaniu różnic i podobieństw w muzyce, ozdobach i potrawach świątecznych w różnych krajach.

WNIOSKI KOŃCOWE — WARTOŚCIOWANIE I OCENA

Moje założenia dotyczące stworzenia i zastosowania innowacyjnych form pracy potwierdziły się. Wartościowa okazuje się znajomość sylwetki człowieka i kształtu funkcjonowania świata postmodernizmu. Podejmowane działania z zakresu edukacji międzykulturowej (scenariusze zajęć, działalność w *Your Erasmus Support* i *Kole Edukacji Międzykulturowej*) pokazują wagę praktyki pedagogicznej. Zrealizowanych zostało wiele celów prakseologicznych. Odbiorcy byli zainteresowani procesem nabywania wiedzy dzięki wzbogaceniu przekazu treści teoretycznych o informacje dotyczące ich praktycznego zastosowania. Wnioskuję to na podstawie reakcji uczestników, ich zaangażowania (np. w dyskusję, aktywizację, oglądanie wystaw) i opinii (nabywane informacje oceniali jako bliskie i użyteczne). Pomocne okazało się również wzbudzanie wewnętrznej motywacji do działania. W przedsięwzięciach kół naukowych uczestniczyły osoby na zasadzie dobrowoli. Sukces wnioskuje po liczbie uczestników (np. *Because Erasmus Likes Museum* — 40 osób, *Erasmus Is Dancing Dancehall* — 30 osób) oraz nieustannie napływających prośbach i pytaniach o kolejne działania z zakresu edukacji międzykulturowej. Początkowo sama motywowałam do działania, a po krótkim czasie to inni motywowali mnie. Uważam, że ważne było odwoływanie się do potrzeb odbiorców. Osoby wcześniej sugerujące chęć rozwijania swoich kompetencji w danym zakresie tematycznym pojawiały się na wydarzeniach. Działania zaangażowały uczestników z wielu krajów, w czym upatruję licznych korzyści. Wielu uczestników *English Meetings* twierdzi, że przebywanie w wielokulturowej grupie było motywujące do ćwiczenia języka angielskiego. Ponadto wielokrotnie podkreślano, że niezwykle ważna była przyjacielska atmosfera — to ona pozwalała przełamywać lęki. O skuteczności działań świadczą także nagrania wypowiedzi uczestników. Białorusinki oraz członkowie koła wspominają, że bardzo dużo wy-

nieśli z realizowanych przedsięwzięć. Wielu sugerowało chęć ponownego udziału. W nagraniach pojawiają się także pozytywne opinie np. o wieczorach kulturowych. W ewaluacji procesu zdobywania wiedzy i kompetencji przez odbiorców opieram się także na własnych odczuciach oraz obserwacjach. Poszerzona została także umiejętność przemawiania publicznego.

Inicjatywy zostały podjęte na zasadzie studenci studentom, młodzi młodym itp. Poprzez obcowanie ludzi w zbliżonym wieku niwelowany był dystans. Kształcenie zachodziło dwustronnie. Można było sprawdzić się w dwóch rolach: organizatora/prowadzącego i uczestnika. Z perspektywy organizatorów była to praktyczna lekcja kierowania grupą, komunikowania, brania odpowiedzialności, negocjacji. Uczestnicy natomiast mieli kontakt z wytworami dziedzictwa kulturowego oraz nabywali wiedzę z zakresu kultury, sztuki, turystyki, historii itp. Obecność obcokrajowców w realizowanych inicjatywach dawała możliwość poznania Innego i jego dziedzictwa przez obcowanie z przedstawicielem danego kraju czy kultury.

Wiele wydarzeń realizowanych w kołach naukowych odbywało się w języku angielskim, a zatem było praktyczną lekcją tego języka. Ponadto kontakt z Białorusinkami z Grodna dawał możliwość komunikacji w języku rosyjskim.

W ramach działalności w kołach naukowych prowadzone były także strony internetowe, na których zamieszczano informacje na temat organizowanych wydarzeń, fotorelacje oraz krótkie opisy zrealizowanych działań. Każda inicjatywa została sfotografowana i upamiętniona, a fragmenty niektórych wystąpień i prezentacji sfilmowane. Organizatorzy nabywali umiejętności z zakresu reklamy i promocji.

Zastosowane w działaniach formy kształcenia pokazują, że warto podejmować się ulepszeń i udoskonaleń. Ponadto istnieje konieczność organizowania wydarzeń z zakresu kultury, sztuki, komunikacji, edukacji międzykulturowej itp. Uważam, że dotychczas zrealizowane przeze mnie formy pracy mogą stać się inspiracją do przyszłych działań z zakresu edukacji międzykulturowej. Pragnę, aby korzystano z moich założeń i sposobów przeprowadzania danych form pracy. Warto zatem rozszerzać działania z zakresu edukacji międzykulturowej o angażowanie zainteresowanych osób z zewnątrz, nawiązywanie współpracy z różnymi instytucjami, a także wychodzenie poza nie. Owocne okazuje się wykorzystanie kilku form kształcenia jednocześnie oraz rozwijanie już istniejących. Uważam, że podjęte przedsięwzięcia są jedynie załączkiem tego, czego można dokonać. Po zrealizowaniu wszystkich działań czuję niedosyt, który — mam nadzieję — będę mogła zaspokoić w przyszłości poprzez realizację kolejnych, większych przedsięwzięć.

BIBLIOGRAFIA

- Aleksiejuk B., *Kultura i jej wytwory w dobie globalizacji w kontekście sztuki pisania ikon i muzyki cerkiewnej*. Praca licencjacka napisana pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Jerzego Nikitorowicza, Białystok 2012.
- Aleksiejuk B., *Wizja współczesnego świata i człowieka w dobie globalizacji w kontekście ubezwłasnowolnienia i wolności*. Praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Jerzego Nikitorowicza, Białystok 2014.
- Bauman Z., *Kultura w płynnej nowoczesności*, Warszawa 2011.
- Bauman Z., *Płynny lęk*, Kraków 2008.
- Berne E., *W co grają ludzie*, Warszawa 2000.
- Cialdini R., *Wywieranie wpływu na ludzi*, Gdańsk 2009.
- Doliński D., *Psychologia wpływu społecznego*, Wrocław 2000.
- Doliński D., *Techniki wpływu społecznego*, Warszawa 2008.
- Dunaj B. (red.), *Słownik współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1988.
- Fiske J., *Zrozumieć kulturę popularną*, Kraków 2010.
- Klein N., *No logo*, Izabelin 2004.
- Kłoskowska A., *Kultury narodowe u korzeni*, Warszawa 2005.
- Mamzel H., *Tożsamość w podróży. Wielokulturowość a kształtowanie tożsamości jednostki*, Poznań 2002.
- Mazuruk K. (red.), *Chrześcijaństwo, judaizm, islam. Spotkania ze sztuką sakralną. W poszukiwaniu wspólnych treści*, Białystok 2008.
- Nikitorowicz J., *Edukacja regionalna i międzykulturowa*, Warszawa 2009.
- Pilch T. (red.) *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. I, II, Warszawa 2003.
- Ritzer G., *Macdonaldyzacja społeczeństwa*, Warszawa 1999.
- Sobecki M., *Kultura symboliczna a tożsamość. Studium tożsamości kulturowej Polaków na Grodzieńszczyźnie z perspektywy edukacji międzykulturowej*, Białystok 2007.
- Zimbardo P.G., *Psychologia i życie*, Warszawa 2012.

Źródła internetowe:

<http://dialog2008.pl/index.php?page=reportaze&repid=399>

<http://dialog2008.pl/index.php?page=dobrepraktyki&idb=27>